บทความวิจัย (Research Article)

กลวิธีการเล่าเรื่องและวัจนลีลาการสื่อสารเชิงบวกในรวมเรื่องสั้น “เรายังยิ้มได้ ดอกไม้ยังแย้มบาน”

Narrative Techniques and Stylistics of Positive Communication for Short Story Collection. "RAW YANG YIM DAI DOKMAI YANG YAEM BAN"

ทรงภพ ขุนมธุรส[1*]
Songphop Khunmathurot[1*]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากลวิธีการเล่าเรื่อง และ 2) ศึกษาวัจนลีลาการสื่อสารเชิงบวกในรวมเรื่องสั้น เรายังยิ้มได้ ดอกไม้ยังแย้มบาน ของอุเทน พรมแดง จำนวน 11 เรื่อง การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการถอดความแบบเปิด (open coding technique) และนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ โดยใช้กรอบแนวคิดกลวิธีการเล่าเรื่อง ได้แก่ โครงเรื่อง ผู้เล่าเรื่อง การนำเสนอเรื่อง ตัวละคร ฉาก และแนวคิด ร่วมกับกรอบวัจนลีลาการสื่อสารเชิงบวกใน 3 ประเด็น คือ การใช้ภาษา ประเภทของวัจนลีลาตามแนวคิดของ Martin Joos และเป้าหมายกับวิธีการสื่อสารเชิงบวก ผลการวิจัยพบว่า กลวิธีการเล่าเรื่องของอุเทน พรมแดง มีลักษณะเด่นในการใช้เหตุการณ์ธรรมดาในชีวิตประจำวันเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างความหมายชีวิตที่ลุ่มลึก ผู้เขียนเลือกใช้ผู้เล่าเรื่องทั้งบุรุษที่หนึ่งและบุรุษที่สามอย่างเหมาะสมกับลักษณะเรื่องและประเด็นที่ต้องการสื่อสาร การนำเสนอเรื่องเน้นความสมจริง การย้อนความ การใช้อุปมาอุปไมย และการใช้ความเงียบ เพื่อถ่ายทอดอารมณ์ ตัวละครส่วนใหญ่เป็นคนธรรมดาและคนชายขอบที่สะท้อนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ฉากทำหน้าที่เป็นพื้นที่เชิงสัญลักษณ์ของความทรงจำและการวิพากษ์สังคม ส่วนแนวคิดสำคัญ ได้แก่ ความรัก ความโดดเดี่ยว ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และการวิพากษ์สังคม ส่วนวัจนลีลาการสื่อสารเชิงบวก พบว่าผู้เขียน

[1] สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ประเทศไทย
Thai Language major, Department of Education, Faculty of Education, Naresuan University, Thailand
* Corresponding author; email: songphop.kh@gmail.com
(**Received:** 12 January 2026 ; **Revised:** 13 March 2026; **Accepted**: 8 August 2026)

ใช้ภาษาที่เรียบง่าย ละเอียดอ่อน และเปี่ยมพลังทางอารมณ์ มีการใช้วัจนลีลาหลากหลายระดับ โดยเฉพาะวัจนลีลาหารือ วัจนลีลาเป็นกันเอง และวัจนลีลาสนิทสนม เพื่อสร้างความเข้าใจ ลดความขัดแย้ง และเยียวยาจิตใจของตัวละครและผู้อ่าน จึงสะท้อนให้เห็นว่าเรื่องสั้นชุดนี้สามารถทำหน้าที่เป็นทั้งสื่อสะท้อนสังคมและเครื่องมือสร้างความหวังและความหมายชีวิตในสังคมร่วมสมัยได้อย่างมีคุณค่า

คำสำคัญ: กลวิธีการเล่าเรื่อง วัจนลีลา การสื่อสารเชิงบวก เรื่องสั้น

Abstract

This research aimed to (1) examine narrative techniques and (2) investigate the stylistics of positive communication in the short story collection "RAW YANG YIM DAI DOKMAI YANG YAEM BAN" by Uthen Promdaeng, consisting of eleven short stories. The study employed documentary research methodology. Data were analyzed using the open coding technique, and the findings were presented through descriptive analytical methods. The analytical framework integrated narrative techniques, namely plot, narrator, narrative presentation, characters, setting, and themes, with the framework of positive communication stylistics in three aspects: language use, stylistic types based on Martin Joos's concept, and the goals and methods of positive communication. The findings revealed that Uthen Promdaeng's narrative techniques are distinguished by the use of ordinary events from everyday life as starting points for constructing profound meanings of life. In accordance with the nature of each story and the intended communicative purposes, the author appropriately employs both first-person and third-person narrators. Narrative presentation emphasizes realism, flashback techniques, allegory, and the use of silence to convey emotional depth. Most characters are ordinary individuals and marginalized figures, reflecting human dignity. Settings function as symbolic spaces of memory and social critique. Love, loneliness, human dignity, and modern social criticism are some of the main themes. The study found that the author uses simple, subtle, and emotionally powerful language in positive communication. Different stylistic levels, such as consultative, casual, and intimate

styles, are used to help both characters and readers understand each other, avoid conflict, and heal emotionally. Consequently, this research illustrates that the short story collection functions not only as a vehicle for social reflection but also as a significant instrument for fostering hope and developing profound perspectives on existence in modern society.

Keywords: narrative techniques, stylistics, positive communication, short story

บทนำ

วรรณกรรมมีบทบาทสำคัญต่อสังคมและวัฒนธรรมมาอย่างยาวนาน วรรณกรรมไม่เพียงแต่เป็นแหล่งความบันเทิงให้แก่ผู้อ่าน แต่ยังเป็นสื่อที่ช่วยสะท้อนภาพของสังคม แนวคิด ค่านิยม และปัญหาต่าง ๆ ของมนุษย์ในแต่ละยุคแต่ละสมัย การศึกษาวรรณกรรมทำให้ได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรมของมนุษย์ผ่านเรื่องราวที่ผู้เขียนสร้างขึ้น วรรณกรรมจึงมีความสำคัญอย่างลึกซึ้งต่อชีวิตมนุษย์ เพราะเป็นเครื่องมือสะท้อนความคิด ความรู้สึก และประสบการณ์ของมนุษย์อย่างลึกซึ้ง ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น และเข้าใจโลก ผ่านการถ่ายทอดเรื่องราว ความงามของภาษา และคุณค่าทางจริยธรรม (ดวงมน จิตร์จำนงค์, 2555) ดังนั้นวรรณกรรมจึงไม่ใช่เพียงเครื่องให้ความบันเทิง แต่ยังเป็นกระจกสะท้อนชีวิต สังคม และวัฒนธรรม ช่วยปลูกฝังทัศนคติ ความเห็นอกเห็นใจ และส่งเสริมการพัฒนาทางปัญญาและอารมณ์ ดังนั้นวรรณกรรมคือ “ชีวิตในรูปของศิลปะ” และเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญซึ่งช่วยหล่อหลอมมนุษย์ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

จากความสำคัญของวรรณกรรมดังที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นคุณค่าของการศึกษาวรรณกรรมอย่างแท้จริง โดยเฉพาะในสังคมปัจจุบันการอ่านวรรณกรรมที่มีเนื้อเรื่องขนาดยาวไม่ค่อยเป็นที่นิยมมากนัก เนื่องจากสภาพสังคมและยุคแห่งดิจิทัล ทำให้คนในสังคมต้องทำงานแข่งกับเวลา ความเร่งรีบในการใช้ชีวิตของสังคมเมือง จึงทำให้คนมักนิยมอ่านวรรณกรรมที่มีขนาดสั้น สามารถอ่านจบเรื่องได้โดยใช้เวลาไม่นานมากนัก และควรจะเป็นวรรณกรรมที่มีเนื้อเรื่องที่สอดคล้องกับบริบทหรือสภาพชีวิตของผู้อ่าน เพื่อเป็นการตอบสนองผู้อ่านโดยทางอ้อม ดังที่วรรณพร พงษ์เพ็ง และกาญจนา แซ่ฮึง (2560) ได้กล่าวถึง ความสั้นยาวของเรื่องว่ามีผลต่อการเลือกอ่านของผู้อ่าน โดยพบว่า เรื่องขนาดสั้นของวินทร์ เลียววาริณ ที่เผยแพร่ในสื่อสังคมออนไลน์ มีค่าเฉลี่ยการกดไลก์ 4,574 ต่อเรื่อง ในขณะที่เรื่องขนาดกลางมีค่าเฉลี่ย 2,575 ไลก์ต่อเรื่อง และเรื่องขนาดยาวมีค่าเฉลี่ย 2,113 ไลก์ต่อเรื่อง ทำให้สะท้อนพฤติกรรมของผู้อ่านที่นิยม

เสพเรื่องขนาดสั้น ดังนั้นวรรณกรรมประเภทเรื่องขนาดสั้นจึงเป็นวรรณกรรมที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน

เรื่องสั้น (short story) เป็นวรรณกรรมร้อยแก้วที่เล่าเรื่องราวและมีความยาวไม่มากนัก โดยมุ่งเน้นการนำเสนอเหตุการณ์หรือประเด็นหลักอย่างกระชับและตรงประเด็น เนื้อเรื่องมักจะเกี่ยวข้องกับตัวละครเพียงไม่กี่ตัวและมีการดำเนินเรื่องในช่วงเวลาหรือสถานการณ์ที่จำกัด เรื่องสั้นมีลักษณะสำคัญในการสร้างความประทับใจหรืออารมณ์ที่เข้มข้นและชัดเจนภายในระยะเวลาสั้น ๆ (จรรยวรรณ เทพศรีเมือง, 2560) อย่างไรก็ตาม เรื่องสั้นมีผลกระทบทางอารมณ์ที่ชัดเจนต่อผู้อ่าน โดยเน้นที่การบรรยายสภาพจิตใจของตัวละครและการใช้บทสนทนาที่สมจริง ดังนั้นลักษณะเด่นของเรื่องสั้น คือ ความกระชับและสั้นของเนื้อเรื่อง ตัวละครน้อย มีเหตุการณ์หรือช่วงเวลาจำกัด โครงเรื่องมักจะดำเนินไปและเน้นที่เหตุการณ์หลักที่เป็นจุดเปลี่ยน (turning point) หรือความขัดแย้ง (conflict) เพียงเหตุการณ์เดียว และจะจบลงอย่างรวดเร็ว การเล่าเรื่องจะเน้นไปที่การสร้างอารมณ์ ความประทับใจ หรือข้อคิดอย่างชัดเจน นอกจากนี้ผู้เขียนมักใช้สัญลักษณ์หรือการสื่อความหมายโดยนัยเพื่อสร้างความลึกซึ้งให้กับเนื้อเรื่อง การใช้สัญลักษณ์ช่วยเพิ่มมิติทางความคิดและการตีความให้กับผู้อ่านได้ดี (สุรเดช ทองบุญชู, 2563) และการที่เรื่องสั้นจะได้รับความนิยมและการติดตามจากผู้อ่านนั้นก็ขึ้นอยู่กับกลวิธีการเล่าเรื่อง (narrative techniques) ของผู้เขียน ว่ามีความสามารถในการใช้เทคนิคหรือวิธีการเล่าเรื่องอย่างไรเพื่อสร้างความน่าสนใจในเนื้อหาและทำให้เรื่องราวสมบูรณ์ กลวิธีการเล่าเรื่องในเรื่องสั้นมักจะศึกษาตั้งแต่โครงเรื่อง การจัดลำดับเหตุการณ์ ตัวละคร การใช้ภาษา และการสร้างบรรยากาศ โดยกลวิธีเหล่านี้จะส่งผลต่อความเข้าใจและความรู้สึกของผู้อ่านอย่างลึกซึ้ง โดยมีการเน้นที่องค์ประกอบสำคัญของการเล่าเรื่อง เช่น โครงเรื่อง ตัวละคร ฉาก และแนวคิด (สรณัฐ ไตลังคะ, 2560) โดยเทคนิคการเล่าเรื่องเป็นเครื่องมือสำคัญที่นักเขียนใช้ในการเล่าเรื่อง อันได้แก่ 1) การจัดโครงเรื่องแบบเรียงลำดับเหตุการณ์ 2) การใช้ผู้เล่าเรื่องแบบบุรุษที่หนึ่งและบุรุษที่สาม 3) การใช้บทสนทนาเพื่อขับเคลื่อนเรื่อง และ 4) การใช้ภาษาหรือวรรณศิลป์ (ศรัณย์ภัทร์ บุญฮก, 2561)

อย่างไรก็ตาม การใช้ภาษาในเรื่องสั้นเป็นสิ่งสำคัญมากในการถ่ายทอดแนวคิดของเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นบทสนทนาที่ตัวละครใช้สื่อสารกันภายในเรื่อง การใช้ภาษาในการบรรยายของผู้เขียน ทั้งนี้ก็เพื่อจะสื่อสารสาระสำคัญหรือข้อความไปยังผู้อ่าน ให้ผู้อ่านรับรู้และเกิดผลกระทบต่ออารมณ์และความรู้สึก ดังนั้นการศึกษาเรื่องสั้นนอกจากจะศึกษากลวิธีการเล่าเรื่องแล้ว จำเป็นต้องศึกษาวัจนลีลา (stylistics) หรือการใช้ถ้อยคำ ซึ่งเป็นวิธีการใช้ภาษาเพื่อสื่ออารมณ์ ความรู้สึก และความหมายที่สร้างความประทับใจ โดยใช้การเลือกคำ การจัดวางคำ ซึ่งมีความสำคัญต่อ

การเขียนหรือการพูดเพื่อสื่อสารแนวคิดหรืออารมณ์ต่าง ๆ อย่างมีศิลปะ ดังที่ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2544, น. 148) ได้อธิบายความหมายของคำว่าวัจนลีลาไว้ว่า “วัจนลีลา (style) หมายถึงรูปแบบการใช้ภาษาแบบใดแบบหนึ่งซึ่งแตกต่างจากการใช้ภาษาแบบอื่นเนื่องจากมีปริบทหรือสถานการณ์การใช้ภาษาที่แตกต่างกัน” โดยรูปแบบการใช้ภาษานั้นสามารถแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ 1) วัจนลีลาตายตัว (frozen style) 2) วัจนลีลาเป็นทางการ (formal style) 3) วัจนลีลาหารือ (consultative Style) 4) วัจนลีลาเป็นกันเอง (casual style) 5) วัจนลีลาสนิทสนม (intimate style) (Martin Joos, 1967, อ้างถึงใน อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2544, น. 142-157) วัจนลีลาของผู้เขียนในเรื่องสั้นช่วยเพิ่มพลังในการสื่อสารไปยังผู้อ่าน ทำให้เรื่องราวในเรื่องสั้นมีชีวิตชีวามากขึ้น ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจอารมณ์และแนวคิดของผู้สื่อสารได้อย่างชัดเจน และยังช่วยสร้างผลกระทบทางอารมณ์ให้แก่ผู้อ่านอีกด้วย

นอกจากนี้ในปัจจุบันผู้คนมักป่วยเป็นโรคซึมเศร้ากันค่อนข้างมาก โดยพบว่า มีผู้เสียชีวิตจากการฆ่าตัวตายจำนวน 5,172 คนหรือเท่ากับร้อยละ 7.9 ต่อประชากรแสนคน เฉลี่ยวันละ 14 คน หรือเสียชีวิต 1 คน ในทุก 2 ชั่วโมง (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2567) จากข้อมูลดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงปัญหาเรื่องสุขภาพของคนในสังคม จันทิมา อังคพณิชกิจ อธิชาติ โรจนะหัสดิน และทรงพล อินทเศียร (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ภาษา การสื่อสาร และโรคซึมเศร้า : การสำรวจแนวทางพัฒนาการสื่อสารด้านโรคซึมเศร้าเพื่อคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืนของเยาวชนไทย” โดยพบว่า การสื่อสารมีผลกระทบต่อผู้ป่วยโรคซึมเศร้า โดยมักสื่อสารในลักษณะการนำเสนอข่าวที่มีความหมายที่น่ากลัว อันตราย และน่าตกใจ การสื่อสารด้วยน้ำเสียงที่เข้าใจ ให้กำลังใจ และเรียกร้องขอความเห็นใจแก่ผู้เป็นโรคซึมเศร้า ดังนั้นการดูแลปัญหาสุขภาพจิตจึงเป็นเรื่องสำคัญและเพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืนต่อไป

นอกจากการสื่อสารด้วยคำพูดแล้วการสื่อสารผ่านวรรณกรรมต่าง ๆ ก็สามารถที่จะช่วยดูแลสุขภาพจิตและสร้างคุณภาพชีวิตได้เช่นเดียวกัน ในรวมเรื่องสั้น “เรายังยิ้มได้ ดอกไม้ยังแย้มบาน” ของอุเทน พรมแดง เป็นวรรณกรรมเยาวชนที่มีกลวิธีการเล่าเรื่องและวัจนลีลาการสื่อสารเชิงบวก จึงทำให้ได้รับรางวัลมากมาย อาทิ เรื่องสั้น “รางวัลชนะเลิศ” การประกวดเรื่องสั้นส่งเสริมคุณภาพชีวิตและสุขภาพจิต “หนังสือดีเด่น” จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2566 หนังสือรางวัล “รองชนะเลิศ” เซเว่นบุ๊คอวอร์ด พ.ศ. 2566 เรื่องสั้นรางวัลยอดเยี่ยมจากสถาบันพระปกเกล้า และเรื่องสั้นรางวัล “รองชนะเลิศ” จากโครงการประกวดเรื่องสั้น “เด็กไทยเท่ได้ ไร้แอลกอฮอลล์” (สำนักพิมพ์อินเทรนด์, 2567) ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษากลวิธีการเล่าเรื่องและวัจนลีลาการสื่อสารเชิงบวกในรวมเรื่องสั้น “เรายังยิ้มได้ ดอกไม้ยัง

แย้มบาน” เพื่อเป็นการศึกษาศิลปะการเขียนเรื่องสั้นและการใช้ภาษาที่น่าสนใจและมีคุณค่าต่อผู้อ่านทั้งเยาวชนและบุคคลทั่วไป ที่จะนำมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากลวิธีการเล่าเรื่องในรวมเรื่องสั้น “เรายังยิ้มได้ ดอกไม้ยังแย้มบาน”
2. เพื่อศึกษาวัจนลีลาการสื่อสารเชิงบวกในรวมเรื่องสั้น “เรายังยิ้มได้ ดอกไม้ยังแย้มบาน”

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษากลวิธีการเล่าเรื่องและวัจนลีลาการสื่อสารเชิงบวกในรวมเรื่องสั้น “เรายังยิ้มได้ ดอกไม้ยังแย้มบาน” ของอุเทน พรมแดง ผู้วิจัยใช้แนวคิดและทฤษฎีในการวิจัยดังนี้

1. กลวิธีการเล่าเรื่อง ได้แก่ โครงเรื่อง ผู้เล่าเรื่อง การนำเสนอเรื่อง ตัวละคร ฉาก และแนวคิด
2. วัจนลีลาการสื่อสารเชิงบวกใน 3 ประเด็น ได้แก่

1) การใช้ภาษา ได้แก่ การใช้คำ การใช้ประโยค การใช้สำนวน และการใช้ภาพพจน์

2) ประเภทของวัจนลีลา โดยจำแนกตามแนวทางของ Martin Joos (1967, อ้างถึงในอมรา ประสิทธิ์ รัฐสินธุ์, 2544) ได้แก่ วัจนลีลาตายตัว วัจนลีลาเป็นทางการ วัจนลีลาหารือ วัจนลีลาเป็นกันเอง และวัจนลีลาสนิทสนม

3) เป้าหมายและวิธีการสื่อสารเชิงบวก ได้แก่

3.1 เป้าหมาย ได้แก่ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดี การพัฒนาและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การลดความขัดแย้ง การสร้างความเข้าใจ และโน้มน้าวสร้างแรงจูงใจให้เกิดความร่วมมือ

3.2 วิธีการสื่อสารเชิงบวก ได้แก่ การอบรมและสอน การอธิบายให้เห็นถึงคุณค่า การเสนอแนะเพื่อแก้ปัญหา และการสร้างแรงบันดาลใจและสร้างความหวัง

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยใช้วิธีวิจัยเอกสาร (documentary research) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการถอดความ (open coding technique) นำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (analytical description) เขียนเป็นขั้นตอนในการวิจัยดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ

1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษากลวิธีการเล่าเรื่องและวัจนลีลาการสื่อสารเชิงบวก

2. ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 เก็บรวบรวมข้อมูลจากรวมเรื่องสั้น “เรายังยิ้มได้ ดอกไม้ยังแย้มบาน” ของ อุเทน พรมแดง ตีพิมพ์เมื่อปี พ.ศ. 2566 จำนวน 11 เรื่อง ได้แก่

	ชื่อเรื่อง
1	ไอศกรีมถ้วยเดียว
2	หลังเที่ยงคืน
3	ขาของยาย
4	ประเทศป่วยไข้
5	ปั่นแปะ
6	ขอทานบาทเดียว
7	คนพิการบนขบวนรถไฟสายชานเมือง
8	สถานีสูญวัฒนธรรม
9	ในอีกสิบปีต่อมา
10	โมงยามแห่งความนิ่งงัน
11	แมวไม่รู้ที่มา

3. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 วิเคราะห์กลวิธีการเล่าเรื่องในรวมเรื่องสั้น “เรายังยิ้มได้ ดอกไม้ยังแย้มบาน” โดยผู้วิจัยจะวิเคราะห์กลวิธีการเล่าเรื่องตามแนวทางของ สรณัฐ ไตลังคะ (2560) โดยศึกษากลวิธีการเล่าเรื่องที่ยึดตามองค์ประกอบของบันเทิงคดีเป็นหลัก คือ 1) โครงเรื่อง 2) ผู้เล่าเรื่อง 3) การนำเสนอเรื่อง 4) ตัวละคร 5) ฉาก และ 6) แนวคิด

3.2 วิเคราะห์วัจนลีลาการสื่อสารเชิงบวกในรวมเรื่องสั้น “เรายังยิ้มได้ ดอกไม้ยังแย้มบาน” โดยผู้วิจัยจะวิเคราะห์วัจนลีลาการสื่อสารเชิงบวกใน 3 ประเด็น คือ 1) การใช้ภาษา 2) ประเภทของวัจนลีลา 3) เป้าหมายและวิธีการสื่อสารเชิงบวก

ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยครั้งนี้ใช้เทคนิคการถอดความแบบเปิด (open coding technique) ซึ่งเป็นวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่มุ่งค้นหารูปแบบความหมายจากข้อมูลตัวบทอย่างเป็นระบบ โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ตามขั้นตอนดังนี้

1) การกำหนดหน่วยวิเคราะห์ (unit of analysis) ผู้วิจัยกำหนดหน่วยวิเคราะห์ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ข้อความบรรยาย เหตุการณ์สำคัญ และบทสนทนาของตัวละครในเรื่องสั้นทั้ง 11 เรื่อง โดยพิจารณาข้อความที่สะท้อนกลวิธีการเล่าเรื่องและวัจนลีลาการสื่อสารเชิงบวกที่ปรากฏในตัวบท

2) การอ่านตัวบทและกำหนดรหัสข้อมูล (coding) ผู้วิจัยอ่านตัวบทอย่างละเอียด เพื่อทำความเข้าใจบริบทของเรื่อง จากนั้นทำการกำหนดรหัส (codes) ให้กับข้อความหรือเหตุการณ์ที่สะท้อนลักษณะสำคัญ เช่น “เหตุการณ์ชีวิตประจำวัน” “ตัวละครคนชายขอบ” “การให้กำลังใจ” “การสะท้อนปัญหาสังคม” และ “การสื่อสารเชิงเห็นอกเห็นใจ” เป็นต้น

3) การจัดหมวดหมู่ข้อมูล (categorization) ผู้วิจัยนำรหัสที่มีลักษณะใกล้เคียงกันจัดรวมเป็นหมวดหมู่ตามกรอบแนวคิดของการวิจัย ได้แก่ กลวิธีการเล่าเรื่อง ทั้ง 6 องค์ประกอบ ได้แก่ โครงเรื่อง ผู้เล่าเรื่อง การนำเสนอเรื่อง ตัวละคร ฉาก และแนวคิด และวัจนลีลาการสื่อสารเชิงบวก 3 ประเด็น ได้แก่ การใช้ภาษา ประเภทของวัจนลีลา และเป้าหมายกับวิธีการสื่อสารเชิงบวก

4) การคัดเลือกข้อความตัวอย่าง (data selection) ผู้วิจัยนำข้อความจากตัวบทที่สะท้อนลักษณะของหมวดหมู่ข้อมูลและปรากฏซ้ำในหลายเรื่อง เพื่อให้เห็นถึงรูปแบบการใช้กลวิธีการเล่าเรื่องและวัจนลีลาการสื่อสารเชิงบวก

5) การตรวจสอบความสอดคล้องของหมวดหมู่ (analytical validation) ผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูลโดยการอ่านทบทวนตัวบทซ้ำหลายครั้ง และเปรียบเทียบกับกรอบแนวคิดทางทฤษฎี เพื่อให้การตีความข้อมูลมีความเป็นระบบและมีความน่าเชื่อถือทางวิชาการ

ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์กลวิธีการเล่าเรื่องในรวมเรื่องสั้น “เรายังยิ้มได้ ดอกไม้ยังแย้มบาน” จำนวน 11 เรื่อง ของอุเทน พรมแดง ผู้วิจัยวิเคราะห์กลวิธีการเล่าเรื่องทั้งหมด 6 ประเด็น ได้แก่ 1) โครงเรื่อง 2) ผู้เล่าเรื่อง 3) การนำเสนอเรื่อง 4) ตัวละคร 5) ฉาก และ 6) แนวคิด และพบว่าผู้เขียนใช้กลวิธีหลากหลายในการสร้าง “ความหมายแห่งชีวิต” ผ่านเรื่องราวธรรมดาในชีวิตประจำวัน สะท้อนโลกของคนธรรมดา ชนชั้นแรงงาน คนชายขอบ ผู้พิการ เด็กยากจน ตลอดจนผู้ที่กำลังแสวงหาความหมายของชีวิต ดังต่อไปนี้

1) โครงเรื่อง (plot) พบว่า โครงเรื่องของเรื่องสั้นทั้ง 11 เรื่องส่วนใหญ่เป็นโครงเรื่องแบบเส้นตรง (linear plot) ที่ดำเนินเหตุการณ์จากเริ่มเปิดเรื่องไปจนถึงปิดเรื่องอย่างเป็นธรรมชาติ โดยมักเริ่มจากเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน เช่น การเดินทางกลับบ้าน การทำงานกะดึก

การนั่งอยู่บนรถไฟ การพบแมวจรจัด หรือการพบขอทาน ก่อนค่อย ๆ พัฒนาไปสู่ จุดเปลี่ยนทางความคิด (psychological turning point) ของตัวละครเอก เช่น เรื่อง “ไอศกรีมถ้วยเดียว” ผู้เขียนใช้เหตุการณ์ธรรมดาคือ “ภาพคู่ชรากินไอศกรีม” เป็นจุดเปลี่ยนให้ตัวละครตัดสินใจที่จะค่อย ๆ ฟื้นฟูความรักให้กลับมาแน่นแฟ้นอีกครั้ง เรื่อง “หลังเที่ยงคืน” ผู้เขียนสร้างให้มีการพบหญิงสาวนิรนามซ้ำ ๆ เป็นกลไกสร้างความหมายของความสัมพันธ์แบบชั่วคราว จนเกิดเป็นความผูกพัน เรื่อง “ขาของยาย” ผู้เขียนใช้ความทรงจำในอดีตเป็นโครงเรื่องในการขับเคลื่อนเรื่องราวและความสำนึกในคุณค่าของชีวิต เรื่อง “ประเทศป่วยไข้” ผู้เขียนใช้โครงเรื่องแบบอุปมาอุปไมยเพื่อวิพากษ์สังคมและการเมือง เรื่อง “ปั่นแปะ” และเรื่อง “ขอทานบาทเดียว” ผู้เขียนใช้เหตุการณ์ที่เรียบง่ายแต่สะท้อนปัญหาสังคม ความเหลื่อมล้ำ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งภาพรวมการวางโครงเรื่องของอุเทน พรมแดง มีลักษณะเด่นคือ ใช้เหตุการณ์เล็ก ๆ เพื่อเปิดพื้นที่และเปิดมุมมอง ก่อให้เกิดความหมายที่ลึกซึ้ง และสร้างความสะเทือนใจในตอนจบ

2) ผู้เล่าเรื่อง (narrator) พบว่า ผู้เขียนใช้ผู้เล่าเรื่อง 2 ลักษณะ ได้แก่ 2.1) ผู้เล่าเรื่องบุรุษที่หนึ่ง โดยมีการใช้ผู้เล่าเรื่องบุรุษที่หนึ่งมากที่สุด เช่น เรื่อง “ไอศกรีมถ้วยเดียว” เรื่อง “หลังเที่ยงคืน” เรื่อง “ขาของยาย” เรื่อง “ขอทานบาทเดียว” เรื่อง “คนพิการบนขบวนรถไฟสายชานเมือง” และเรื่อง “ในอีกสิบปีต่อมา” โดยมีลักษณะสำคัญคือ ทำให้ผู้อ่านเข้าถึงอารมณ์ ความคิด ความรู้สึกภายในตัวละครได้โดยตรง ช่วยถ่ายทอดภาวะโดดเดี่ยวของตัวละครได้อย่างละเอียดลออ เป็นเรื่องราวที่ให้ข้อคิดและก่อให้เกิดการใคร่ครวญชีวิตสำหรับผู้อ่าน และ 2.2) ผู้เล่าเรื่องบุรุษที่สาม พบในเรื่อง “ปั่นแปะ” เรื่อง “ประเทศป่วยไข้” และเรื่อง “สถานีสูญวัฒนธรรม” โดยมีจุดเด่น คือ ใช้มุมมองกว้าง ๆ ในการสะท้อนปัญหาสังคมเชิงโครงสร้าง ถ่ายทอดมิติวงกว้างของเหตุการณ์หรือสภาพชุมชน สามารถนำเสนอ “เสียงของสังคม” หรือ “การวิพากษ์” ได้อย่างชัดเจน ซึ่งการเลือกใช้ผู้เล่าเรื่องแต่ละประเภท มีบทบาทสำคัญในการกำหนด “ระดับความใกล้ชิดทางอารมณ์” ระหว่างผู้อ่านกับตัวละครให้เป็นไปตามเจตนาของผู้เขียนได้อย่างดี

3) การนำเสนอเรื่อง (narrative techniques) พบว่า ผู้เขียนใช้การนำเสนอเรื่อง 4 ลักษณะ คือ 3.1) การเล่าเรื่องแบบสมจริง (realism) และสะท้อนวิถีชีวิตในบริบทสังคมร่วมสมัย เช่น เรื่อง “ไอศกรีมถ้วยเดียว” เรื่อง “หลังเที่ยงคืน” เรื่อง “ปั่นแปะ” โดยถ่ายทอดเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันของคนธรรมดาอย่างจริงใจและตรงไปตรงมา 3.2) การเล่าเรื่องย้อนความ (flashback) เช่น เรื่อง “ขาของยาย” เรื่อง “โมงยามแห่งความนิ่งงัน” เรื่อง “ในอีกสิบปีต่อมา” ทั้งนี้เพื่อเชื่อมอดีตกับปัจจุบัน และสร้างมิติทางอารมณ์และความทรงจำให้กับผู้อ่าน 3.3) การเล่าเรื่องโดยใช้อุปมาอุปไมย (allegory & metaphor) เช่น เรื่อง “ประเทศป่วยไข้” และเรื่อง “สถานี

สูญวัฒนธรรม” เป็นการสื่อสารเชิงวิพากษ์สังคมและนำเสนอโลกทัศน์ของผู้เขียน 3.4) การเล่าเรื่องโดยใช้ความเงียบและสภาวะอารมณ์แทนบทสนทนา เช่น เรื่อง “ขาของยาย” เรื่อง “หลังเที่ยงคืน” เรื่อง “โมงยามแห่งความนิ่งงัน” และเรื่อง “ในอีกสิบปีต่อมา” โดยผู้เขียนลดบทสนทนาลง เน้นการบรรยายภาพ การบรรยายภาวะภายในที่บ่งบอกอารมณ์ของตัวละคร เช่น สายตา การหยุดนิ่ง การมองไกล การเก็บของบางชิ้นไว้เป็นสัญลักษณ์ ทำให้เห็นว่าความเรียบง่ายของการเล่าเรื่อง ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจและเข้าถึงเรื่องราวได้อย่างลึกซึ้งมากขึ้น

4) ตัวละคร (character construction) พบว่า ตัวละครในเรื่องสั้นของอุเทน พรมแดง มีความโดดเด่นในความเป็น “มนุษย์ธรรมดา” ที่มีความอ่อนแอ เปราะบาง แต่ก็มีความหวังและมองเห็นคุณค่าในตัวเอง ตัวละครที่พบมี 4 ลักษณะ ได้แก่ 4.1) ตัวละครผู้โดดเดี่ยวในสังคมเมือง เช่น ตัวละครในเรื่อง “หลังเที่ยงคืน” และเรื่อง “โมงยามแห่งความนิ่งงัน” สะท้อนภาวะคนรุ่นใหม่ในสังคมเมืองที่มักเผชิญความเหงาและความเปล่าเปลี่ยว 4.2) ตัวละครผู้ยากไร้และคนชายขอบ เช่น เรื่อง “ปั่นแปะ” เรื่อง “ขอทานบาทเดียว” และเรื่อง “คนพิการบนขบวนรถไฟสายชานเมือง” แสดงถึงปัญหาช่องว่างทางสังคมและศักดิ์ศรีของมนุษย์ 4.3) ตัวละครเชิงสัญลักษณ์ เช่น เรื่อง “ประเทศป่วยไข้” โดยใช้ “ประเทศ” เป็นตัวละครนามธรรมที่สะท้อนสถานการณ์ทางสังคมและการเมืองร่วมสมัย 4.4) ตัวละครที่เป็นแรงบันดาลใจ เช่น คู่ชราในเรื่อง “ไอศกรีมถ้วยเดียว” และยายในเรื่อง “ขาของยาย” และชายพิการในเรื่อง “คนพิการบนรถไฟ” ตัวละครเหล่านี้ทำหน้าที่เป็น “กระจกสะท้อนชีวิต” ช่วยให้ตัวละครและผู้อ่านเกิดความตระหนักรู้และเข้าใจความหมายของความรัก ความเสียสละ และคุณค่าชีวิต

5) ฉาก (setting) พบว่า ฉากในเรื่องสั้นชุดนี้มักเป็น สถานที่ธรรมดาแต่มีความหมายลึกซึ้ง ได้แก่ 5.1) ฉากสังคมเมืองและพื้นที่สาธารณะ เช่น ร้านสะดวกซื้อ รถไฟฟ้า ถนนกลางเมือง โรงพยาบาล กลายเป็น “พื้นที่แห่งความเงียบเหงา” หรือ “พื้นที่พบพานความหมายของชีวิต” 5.2) ฉากชนบทและครอบครัว เช่น บ้านไม้ของยาย ในเรื่อง “ขาของยาย” เป็นพื้นที่แห่งความทรงจำ ความรัก และรากเหง้า 5.3) ฉากเชิงสัญลักษณ์ เช่น สนามหลวงในเรื่อง “ประเทศป่วยไข้” สถานีรถไฟร้างในเรื่อง “สถานีสูญวัฒนธรรม” ทำหน้าที่สะท้อนสภาพสังคมและวัฒนธรรมที่เสื่อมถอย ฉากเหล่านี้ไม่ได้เป็นเพียง “สถานที่” แต่เป็นพื้นที่ทางอารมณ์และการรับรู้ที่ช่วยผลักดันตัวละครให้กระทำบางสิ่งบางอย่างและสื่อสารความหมายของเรื่องได้ดี

6) แนวคิด (themes) แนวคิดสำคัญที่พบมี 4 แนวคิด ได้แก่ 6.1) แนวคิดเกี่ยวกับความรัก ความผูกพัน และการให้อภัย ปรากฏในเรื่อง “ไอศกรีมถ้วยเดียว” เรื่อง “ขาของยาย” และเรื่อง “ในอีกสิบปีต่อมา” 6.2) แนวคิดเกี่ยวกับความโดดเดี่ยวของมนุษย์ ปรากฏในเรื่อง “หลัง

เที่ยงคืน” และเรื่อง “โมงยามแห่งความนิ่งงัน” 6.3) ศักดิ์ศรีของมนุษย์และคุณค่าความเป็นคน สะท้อนอย่างชัดเจนในเรื่อง “ขอทานบาทเดียว” และเรื่อง “คนพิการบนขบวนรถไฟสายชานเมือง” และ 6.4) แนวคิดเกี่ยวกับการวิพากษ์สังคมปรากฏในเรื่อง “ประเทศป่วยไข้” เรื่อง “สถานีสูญวัฒนธรรม”

จากการวิเคราะห์กลวิธีการเล่าเรื่องในเรื่องสั้นทั้ง 11 เรื่อง สามารถสังเคราะห์ลักษณะร่วมและลักษณะเฉพาะของเรื่องสั้นชุดนี้ได้ดังนี้

ประการแรก ลักษณะร่วมที่ปรากฏอย่างสม่ำเสมอในหลายเรื่อง ได้แก่ การใช้เหตุการณ์ธรรมดาในชีวิตประจำวันเป็นจุดเริ่มต้นของโครงเรื่อง เช่น การพบผู้คนในพื้นที่สาธารณะ การเดินทาง หรือความทรงจำในครอบครัว เหตุการณ์เหล่านี้ถูกพัฒนาไปสู่จุดเปลี่ยนทางความคิดของตัวละคร ซึ่งนำไปสู่การตระหนักรู้เกี่ยวกับคุณค่าของชีวิต

ประการที่สอง การสร้างตัวละครที่เป็นคนธรรมดาและคนชายขอบในสังคม เช่น เด็กยากจน ผู้พิการ ผู้สูงอายุ หรือผู้ใช้ชีวิตในเมืองอย่างโดดเดี่ยว ตัวละครเหล่านี้ทำหน้าที่สะท้อนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และความหวังของชีวิต

ประการที่สาม การใช้ภาษาที่เรียบง่ายแต่มีพลัง โดยผู้เขียนมักใช้ประโยคสั้น ๆ และบทสนทนาที่สะท้อนความรู้สึกภายในของตัวละคร ทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าถึงความรู้สึกของตัวละครได้อย่างลึกซึ้ง

ขณะเดียวกัน ลักษณะเฉพาะของบางเรื่อง ได้แก่ การใช้โครงเรื่องเชิงอุปมาอุปไมยเพื่อวิพากษ์สังคม เช่น เรื่อง “ประเทศป่วยไข้” การใช้ฉากเชิงสัญลักษณ์เพื่อสะท้อนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม เช่น เรื่อง “สถานีสูญวัฒนธรรม” และการใช้สัตว์หรือวัตถุเป็นตัวกลางของความหมาย เช่น เรื่อง “แมวไม่รู้ที่มา”

จะเห็นได้ว่าเรื่องสั้น “เรายังยิ้มได้ ดอกไม้ยังแย้มบาน” ของอุเทน พรมแดง มีความโดดเด่นในการนำเสนอความหมายของชีวิตผ่านความธรรมดา และสะท้อนความงามของมนุษย์ภายใต้ข้อจำกัด ความเจ็บปวด ความหวัง และการค้นหาความหมาย เรื่องสั้นชุดนี้จึงเป็นวรรณกรรมสะท้อนชีวิต สะท้อนสังคม และกระตุ้นให้ผู้อ่านเกิด “ความตระหนักรู้ภายในจิตใจ”

2. การวิเคราะห์วัจนลีลาการสื่อสารเชิงบวกในรวมเรื่องสั้น “เรายังยิ้มได้ ดอกไม้ยังแย้มบาน” ของอุเทน พรมแดง จำนวน 11 เรื่อง แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) การใช้ภาษา 2) ประเภทของวัจนลีลา โดยจำแนกตามแนวทางของ Martin Joos (1967, อ้างถึงใน อมรา ประสิทธิ์ รัฐสินธุ์, 2544) และ 3) เป้าหมายและวิธีการสื่อสารเชิงบวก สามารถนำเสนอผลการวิจัยได้ดังนี้

1) การใช้ภาษา เรื่องสั้นชุดนี้มีลักษณะการใช้ภาษาที่เรียบง่าย ลึกซึ้ง และให้อารมณ์ความรู้สึกอย่างมาก ผู้วิจัยพบลักษณะการใช้ภาษาที่สะท้อน “พลังเชิงบวกของความเงียบ ความกรุณา และความตระหนักรู้” โดยแยกเป็นประเด็นดังนี้

1.1 การใช้คำ

1) คำที่สะท้อนความว่างเปล่า ปรากฏในเรื่อง “ไอศกรีมถ้วยเดียว” ผู้เขียนใช้คำที่สื่อถึงอารมณ์ของตัวละคร เช่น *“เงียบ” “เหงา”* และ *“น้ำตาคลอ”* คำว่า *“เงียบ”* สะท้อนบรรยากาศของพื้นที่และจิตใจของตัวละครที่กำลังเผชิญกับความโดดเดี่ยว ขณะที่คำว่า *“เหงา”* แสดงอารมณ์ของตัวละครที่รู้สึกขาดความอบอุ่นและความต้องการใครบางคน ส่วนคำว่า *“น้ำตาคลอ”* เป็นคำที่สื่อถึงความรู้สึกสะเทือนใจของตัวละคร ทำให้ผู้อ่านรับรู้ถึงความรู้สึกเปราะบางของตัวละคร คำเหล่านี้จึงทำหน้าที่สร้างบรรยากาศของความว่างเปล่าและความอ่อนไหวทางอารมณ์ ซึ่งเป็นแก่นสำคัญของเรื่องที่สะท้อนความโดดเดี่ยวของมนุษย์ในชีวิตประจำวัน

2) คำที่สื่อถึงความผูกพัน ปรากฏในเรื่อง “หลังเที่ยงคืน” ผู้เขียนใช้คำที่สะท้อนอารมณ์ของตัวละคร เช่น *“รอเธอ” “หยุดหมุน”* และ *“ผูกพัน”* คำว่า *“รอเธอ”* แสดงถึงความหวังและความคิดถึงที่ตัวละครมีต่อบุคคลสำคัญในชีวิต ขณะที่คำว่า *“หยุดหมุน”* เป็นการใช้คำเชิงเปรียบเปรยเพื่อสื่อถึงช่วงเวลาที่ความรู้สึกภายในของตัวละครหยุดนิ่งเมื่อนึกถึงความสัมพันธ์ในอดีต ส่วนคำว่า *“ผูกพัน”* เป็นคำที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครสองตัวที่มีความเชื่อมโยงกัน ซึ่งช่วยเน้นย้ำแนวคิดของเรื่องเกี่ยวกับคุณค่าของความสัมพันธ์และความผูกพันของตัวละคร

3) คำที่สื่อความรักและความทรงจำ ปรากฏในเรื่อง “ขาของยาย” ผู้เขียนเลือกใช้คำที่มีความหมายที่อบอุ่นและสะท้อนความทรงจำในครอบครัว เช่น *“ยิ้ม” “ผ้าห่ม”* และ *“เดินตาม”* คำว่า *“ยิ้ม”* แสดงถึงความรักและความอ่อนโยนที่ตัวละครมีต่อกัน ส่วนคำว่า *“ผ้าห่ม”* เป็นสัญลักษณ์ของความอบอุ่นและการดูแลเอาใจใส่ในครอบครัว ขณะที่คำว่า *“เดินตาม”* สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างรุ่นวัย และการถ่ายทอดความรักจากผู้สูงอายุสู่คนรุ่นหลัง คำเหล่านี้จึงทำหน้าที่สร้างภาพความทรงจำที่เต็มไปด้วยความรักและความผูกพันภายในครอบครัว

4) คำที่กระตุ้นจิตสำนึกทางสังคม ปรากฏในเรื่อง “ประเทศป่วยไข้” ผู้เขียนใช้คำเชิงอุปมาอุปไมยที่เกี่ยวข้องกับการแพทย์ เช่น *“ป่วยไข้” “ภูมิคุ้มกัน”* และ *“เชื้อร้าย”* เพื่อสะท้อนปัญหาของสังคมร่วมสมัย คำว่า *“ป่วยไข้”* เปรียบเปรยสภาพของประเทศที่กำลังเผชิญกับวิกฤตทางสังคมและการเมือง ขณะที่คำว่า *“ภูมิคุ้มกัน”* สื่อถึงความจำเป็นที่สังคมต้องมีระบบหรือกลไกเพื่อป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้น ส่วนคำว่า *“เชื้อร้าย”* ทำหน้าที่เป็นสัญลักษณ์ของปัญหาหรือ

พฤติกรรมที่ทำลายสังคม การใช้คำลักษณะนี้จึงช่วยกระตุ้นให้ผู้อ่านตระหนักถึงปัญหาทางสังคม และเกิดการตั้งคำถามต่อสภาพความเป็นจริงของสังคมร่วมสมัย

1.2 การใช้ประโยค

ประโยคที่ปรากฏในเรื่องสั้นชุดนี้ส่วนใหญ่เป็นประโยคสั้น ๆ เรียบง่าย ซึ่งช่วยถ่ายทอดอารมณ์ภายในของตัวละครได้อย่างตรงไปตรงมา ตัวอย่างเช่น ในเรื่อง “หลังเที่ยงคืน” ประโยคที่ว่า *“แม่มากินข้าวเร็ว หนูทำกับข้าวเสร็จแล้ว”* (อุเทน พรมแดง, 2566, น. 42) สะท้อนความรู้สึกของตัวละครที่ยังคงยึดโยงอยู่กับความทรงจำและความผูกพันในอดีต และในเรื่อง “ขาของยาย” ประโยคที่ว่า *“แต่หนูสงสารยายนี่...”* (อุเทน พรมแดง, 2566, น. 64) เป็นประโยคที่เรียบง่าย แต่แฝงความหมายทางอารมณ์อย่างลึกซึ้ง ทำให้ผู้อ่านรับรู้ถึงความรักความห่วงใยของเด็กหญิงที่มีต่อหญิงชรา และในเรื่อง “คนพิการบนขบวนรถไฟสายชานเมือง” ประโยคที่ว่า *“ผมว่าคุณยอมเสียสละที่นั่งให้คนพิการ...คิดว่าเขาเป็นญาติของคุณก็ได้”* (อุเทน พรมแดง, 2566, น. 139) ซึ่งสะท้อนมุมมองเชิงบวกของคุณลุงที่มีต่อคนพิการโดยพยายามให้เด็กหนุ่มมองว่าคนพิการเป็นญาติ

1.3 การใช้สำนวน

ผู้เขียนใช้สำนวนเพื่อถ่ายทอดอารมณ์และความรู้สึกของตัวละครในเรื่อง ตัวอย่างเช่น ในเรื่อง “ไอศกรีมถ้วยเดียว” สำนวนที่ว่า *“การใช้ชีวิตคู่ไม่ใช่เรื่องง่ายดายอย่างที่คิด ...ตามประสาลิ้นกับฟัน”* (อุเทน พรมแดง, น. 15-16) คำว่า *“ลิ้นกับฟัน”* เป็นสำนวนที่ใช้เปรียบเปรยความสัมพันธ์ของคนใกล้ชิด ซึ่งแม้จะมีความผูกพันกันมาก แต่ก็อาจมีการกระทบกระทั่งกันได้เป็นธรรมดา และในเรื่อง “ปั่นแปะ” สำนวนที่ว่า *“หมดตูดทุกอย่าง ข้ายอมแพ้แล้ว”* (อุเทน พรมแดง, 2566, น. 105) ผู้เขียนใช้สำนวนภาษาพูดเพื่อถ่ายทอดความสิ้นหวังของตัวละคร คำว่า “หมดตูด” เป็นสำนวนภาษาปากที่ใช้สื่อถึงการสูญเสียหรือหมดสิ้นทุกอย่าง การใช้สำนวนดังกล่าวช่วยเน้นอารมณ์สิ้นหวังและความรู้สึกพ่ายแพ้ของตัวละครได้อย่างชัดเจน สำนวนเหล่านี้ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจโลกและความรู้สึกของตัวละครได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น

1.4 การใช้ภาพพจน์

ผู้เขียนใช้ภาพพจน์เพื่อช่วยให้ผู้อ่านเห็นภาพตามและเข้าถึงความรู้สึกของตัวละคร โดยมีทั้งการใช้สัญลักษณ์และการใช้อุปมาอุปไมยอย่างเรียบง่าย ตัวอย่างเช่น ชื่อเรื่อง *“ไอศกรีมถ้วยเดียว”* (อุเทน พรมแดง, 2566, น. 11) ผู้เขียนใช้สัญลักษณ์ไอศกรีมถ้วยเดียวแทนความรักที่เรียบง่ายและยั่งยืนของตัวละคร นอกจากนี้ยังมีการใช้อุปมา ในเรื่อง “คนพิการบนขบวนรถไฟสายชานเมือง” เช่น ข้อความว่า *“จริงอยู่ว่ารถไฟชั้นสามเป็นเหมือนสมบัติของ*

ส่วนรวม” (อุเทน พรมแดง, 2566, น. 132) ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมา โดยใช้คำว่า *“เหมือน”* เป็นตัวเชื่อมการเปรียบเทียบระหว่าง *“รถไฟชั้นสาม”* กับ *“สมบัติของส่วนรวม”* การใช้ภาพพจน์ลักษณะนี้ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจว่ารถไฟชั้นสามเป็นพื้นที่ที่ผู้คนหลากหลายชนชั้นสามารถใช้ร่วมกันได้ และสะท้อนแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นสาธารณะของพื้นที่ในสังคม และในเรื่อง “สถานีสูญวัฒนธรรม” ผู้เขียนใช้ข้อความว่า *“สถานีต่อไป...สถานีสูญวัฒนธรรม”* (อุเทน พรมแดง, 2566, น. 155) เป็นการใช้ภาพพจน์ประเภทสัญลักษณ์ (symbol) และมีลักษณะของการเปรียบเชิงนามธรรม ซึ่งคำว่า *“สถานี”* ถูกใช้เป็นสัญลักษณ์ของช่วงเปลี่ยนผ่านของสังคม ทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพการเดินทางของรถไฟเปรียบเสมือนการเดินทางของสังคมที่กำลังมาถึงจุดหนึ่งที่วัฒนธรรมกำลังถูกละเลยหรือสูญหายไป ซึ่งใช้เปรียบเทียบเพื่อสะท้อนการเสื่อมถอยของวัฒนธรรมและความทรงจำในพื้นที่สาธารณะ และในเรื่อง “โมงยามแห่งความนิ่งงัน” ผู้เขียนใช้ข้อความว่า *“เขาอยากก่อรูปสานรอยความฝันนั้นอีกครั้ง”* (อุเทน พรมแดง, 2566, น. 188) เป็นการใช้ภาษาเชิงภาพพจน์ (figurative expression) โดยเฉพาะการใช้คำเปรียบเชิงนามธรรม คำว่า *“ก่อรูป”* และ *“สานรอย”* เป็นคำที่มักใช้กับสิ่งที่เป็นรูปธรรม แต่ถูกนำมาใช้กับ *“ความฝัน”* ซึ่งเป็นนามธรรม จึงทำให้เกิดภาพเปรียบว่าความฝันสามารถสร้างขึ้นและดำเนินต่อได้ การใช้ถ้อยคำลักษณะนี้ช่วยสะท้อนแนวคิดเชิงบวกเกี่ยวกับการเริ่มต้นชีวิตใหม่ของตัวละคร

2) ประเภทของวัจนลีลาตามแนวคิดของ Martin Joos จากการศึกษาพบวัจนลีลาที่ปรากฏในรวมเรื่องสั้นชุดนี้ จำนวน 4 ประเภท คือ วัจนลีลาทางการ วัจนลีลาหารือ วัจนลีลาเป็นกันเอง และวัจนลีลาสนิทสนม ซึ่งช่วยให้ผู้อ่านเห็นความลุ่มลึกในการใช้ภาษาและเข้าใจความหมายที่แฝงอยู่ในเรื่องสั้นแต่ละเรื่อง ดังนี้

2.1 วัจนลีลาทางการ (formal style) เป็นการใช้ภาษาในสถานการณ์จริงจังและมีความน่าเชื่อถือของข้อมูล เช่น ในเรื่อง “ขาของยาย” ข้อความที่ว่า *“เกือบปีแล้วที่หญิงชรามีอาการปวดขาอย่างรุนแรง สาเหตุเป็นเพราะความชรา”* (อุเทน พรมแดง, 2566, น. 62) ซึ่งเป็นการใช้วัจนลีลาทางการเพื่อบรรยายสภาพชีวิตของตัวละคร ใช้ภาษาที่เน้นข้อเท็จจริงและเหตุผล การบรรยายลักษณะนี้ทำให้ผู้อ่านรับรู้ถึงสภาพร่างกายของตัวละครอย่างตรงไปตรงมา และช่วยสร้างพื้นฐานให้เข้าใจสถานการณ์ชีวิตของหญิงชรา นอกจากนี้ในเรื่อง “โมงยามแห่งความนิ่งงัน” ข้อความที่ว่า *“ร้านเหล้าถูกสั่งปิดยาวตามมาตรการควบคุมไวรัสสายพันธุ์ใหม่ของรัฐบาล”* (อุเทน พรมแดง, 2566, น. 182) ผู้เขียนใช้วัจนลีลาทางการในการนำเสนอเหตุการณ์ทางสังคม เป็นการใช้ภาษาที่มีลักษณะเชิงรายงานและสะท้อนบริบทของนโยบายรัฐ การใช้ถ้อยคำลักษณะนี้ช่วยให้ผู้อ่านรับรู้สถานการณ์ทางสังคมอย่างเป็นกลางและชัดเจน และในเรื่อง “ประเทศป่วยไข้”

ข้อความที่ว่า *“ข้อมูลทางการแพทย์ระบุตรงกันว่า แพทย์ผู้รักษาทำได้เพียงจ่ายยาที่ให้ผลใกล้เคียงที่สุดเพื่อประคับประคองอาการของคนป่วยไม่ให้ทรุดหนัก”* (อุเทน พรมแดง, 2566, น. 77-78) เป็นการใช้วัจนลีลาทางการ โดยใช้ภาษาที่มีลักษณะเชิงวิชาการและการรายงานข้อเท็จจริง มีการใช้คำศัพท์ทางการแพทย์ เช่น *“ข้อมูลทางการแพทย์”*, *“แพทย์ผู้รักษา”* และ *“ประคับประคองอาการ”* ซึ่งช่วยสร้างความน่าเชื่อถือและทำให้ผู้อ่านเข้าใจสถานการณ์ของตัวละคร

2.2 วัจนลีลาหารือ (consultative style) เป็นการใช้ภาษาที่ไม่เป็นทางการมากนัก เน้นการคิดใคร่ครวญในชีวิตประจำวัน เช่น ในเรื่อง “ไอศกรีมถ้วยเดียว” ข้อความที่ว่า *“การที่เฒ่าชราทั้งสองเลือกสั่งไอศกรีมเพียงถ้วยเดียวคงไม่ใช่ด้วยมีเงินไม่พอแน่นอน ผมแน่ใจว่าพวกแกต้องการกินไอศกรีมในถ้วยเดียวกัน”* (อุเทน พรมแดง, 2566, น. 28) แสดงลักษณะของวัจนลีลาหารือ เนื่องจากผู้เล่าเรื่องใช้ถ้อยคำเชิงคาดคะเนและการตีความ เช่น *“คงไม่ใช่”* และ *“ผมแน่ใจว่า”* ซึ่งสะท้อนกระบวนการคิดใคร่ครวญของผู้เล่าเรื่องต่อพฤติกรรมของตัวละคร ทำให้ผู้อ่านมีส่วนร่วมในการตีความความหมายของเหตุการณ์ในเรื่อง นอกจากนี้ในเรื่อง “ประเทศป่วยไข้” ข้อความที่ว่า *“ทว่าสิ่งที่หล่อนแน่ใจกว่านั้นคือต้องมีคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในประเทศนี้กักตุนหน้ากากอนามัยจนขาดตลาดและราคาสูงลิบลิ่ว”* (อุเทน พรมแดง, 2566, น. 89-90) เป็นวัจนลีลาหารือ เนื่องจากเป็นการแสดงความคิดเห็นและการวิเคราะห์สถานการณ์ทางสังคมของตัวละคร โดยใช้ถ้อยคำเชิงคาดคะเน เช่น *“ต้องมีคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง”* ซึ่งสะท้อนกระบวนการคิดใคร่ครวญของตัวละครต่อปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม

2.3 วัจนลีลาเป็นกันเอง (casual style) เป็นการใช้ภาษาที่ไม่เป็นทางการ เน้นความเป็นธรรมชาติของการสื่อสารในชีวิตประจำวัน ตัวอย่างเช่น ในเรื่อง “ปั่นแปะ” บทสนทนาที่ว่า *“ไม่เป็นไรหรอกลุง กะอีแค่เศษตัง”* (อุเทน พรมแดง, 2566, น. 101) แสดงลักษณะวัจนลีลาเป็นกันเอง เนื่องจากเป็นการใช้ภาษาพูดในชีวิตประจำวัน เช่น คำว่า *“กะอีแค่”* และ *“เศษตัง”* ซึ่งเป็นคำที่ไม่เป็นทางการ ช่วยสะท้อนความสัมพันธ์ที่เป็นกันเองระหว่างตัวละคร และทำให้บรรยากาศของการสื่อสารดูเป็นธรรมชาติ นอกจากนี้ในเรื่อง “สถานีสูญวัฒนธรรม” ปรากฏในบทสนทนาที่ว่า *“โถ่ยาย หนูเห็นพระยังเอากับสีกาคาผ้าเหลืองเลย”* (อุเทน พรมแดง, 2566, น. 151) แสดงลักษณะของวัจนลีลาเป็นกันเอง เนื่องจากเป็นการใช้ภาษาพูดที่ไม่เป็นทางการ เช่น คำอุทาน *“โถ่ยาย”* และการเล่าเหตุการณ์ด้วยน้ำเสียงสนทนา ช่วยสะท้อนบรรยากาศของการพูดคุยในชีวิตประจำวันและความใกล้ชิดระหว่างตัวละคร

2.4 วัจนลีลาสนิทสนม (intimate style) เป็นการใช้ภาษาที่สะท้อนความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างบุคคล เช่น ในเรื่อง “ขาของยาย” บทสนทนาที่ว่า *“โธ่...ก็ยายลืมให้ตังเอ็งไปกิน*

โรงเรียนน่ะสิ มาเอาเร็วเข้า”, *“ไม่ต้องเอาก็ได้ยาย หนูกินข้าวที่โรงเรียนก็อิ่มแล้ว ขนมน่ะไม่ต้องกินก็ได้”* (อุเทน พรมแดง, 2566, น. 57) แสดงลักษณะของวัจนลีลาสนิทสนม เนื่องจากเป็นการใช้ภาษาพูดระหว่างบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดในครอบครัว เช่น การใช้คำเรียก *“ยาย”*, *“เอ็ง”* และ *“หนู”* ซึ่งสะท้อนความรัก ความห่วงใย และความผูกพันระหว่างตัวละคร นอกจากนี้ในเรื่อง “หลังเที่ยงคืน” ข้อความที่ว่า *“แม่มากินข้าวเร็ว หนูทำกับข้าวเสร็จแล้ว”* (อุเทน พรมแดง, 2566, น. 42) แสดงลักษณะของวัจนลีลาสนิทสนม เนื่องจากเป็นการใช้ภาษาพูดระหว่างบุคคลในครอบครัว โดยมีการใช้คำเรียก *“แม่”* และ *“หนู”* ซึ่งสะท้อนความใกล้ชิดและความผูกพันระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง ช่วยสร้างบรรยากาศของความอบอุ่นและความเอื้ออาทรในครอบครัว

3) เป้าหมายและวิธีการสื่อสารเชิงบวก การสื่อสารเชิงบวกในเรื่องสั้นชุดนี้ พบทั้งหมด 5 ลักษณะ ดังนี้

3.1 การสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ตัวละครใช้การสื่อสารเพื่อฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เช่น ในเรื่อง “ไอศกรีมถ้วยเดียว” การตัดสินใจกลับไปขอคืนดีกับภรรยาของตัวละคร เช่น การตัดสินใจโทรคืนดีของตัวละครที่ว่า *“ถ้าไม่มีอะไรผิดพลาด ผมน่าจะไปถึงบ้านพ่อตาแม่ยายก่อนภรรยาจะหลับใหลไปในอีกค่ำคืนหนึ่ง”* (อุเทน พรมแดง, 2566, น. 31) ข้อความดังกล่าวสะท้อนการตัดสินใจกลับมาสร้างความสัมพันธ์อีกครั้ง นอกจากนี้ในเรื่อง “หลังเที่ยงคืน” ยังปรากฏข้อความที่แสดงความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างลูกสาวกับแม่ที่ว่า *“นึกถึงแม่...ถึงเวลาแล้วที่แม่จะได้ผ่อนพักอย่างสงบสุขแท้จริงในภพโพ้น หมดห่วงหมดกังวลในตัวลูกสาวคนนี้ หญิงสาวสัญญากับตัวเองว่าจะก้าวเดินต่อไป...”* (อุเทน พรมแดง, 2566, น. 48)

3.2 การพัฒนาและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ตัวละครในเรื่องสั้นชุดนี้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตน เช่น ในเรื่อง “ปั่นแปะ” ตอนจบของเรื่องผู้เล่าเรื่องได้เปลี่ยนความคิดจากที่เล่นพนันชนะแล้วได้เงินจากชายไม่เต็มบาทที่ว่า “สำนึกส่วนลึกบอกกับตัวเองว่า ผมไม่กล้าเล่นปั่นแปะตาสุดท้ายกับชายไม่เต็มบาทผู้นี้เป็นแน่ แพ้นั่นไม่กระไร แต่ผมกลัวจะชนะเขาเหลือเกิน...” (อุเทน พรมแดง, 2566, น. 112) สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงความคิดจากที่เคยเล่นเพื่อจะได้เงินเป็นเริ่มสงสารเห็นใจผู้อื่น และในเรื่อง “ในอีกสิบปีต่อมา” ตัวละครที่ชัชวาล ได้พัฒนาความคิดและเปลี่ยนพฤติกรรมของตนไปในทิศทางที่ดีขึ้น ข้อความว่า “เหตุการณ์เลวร้ายนั้นผ่านมาเนิ่นนานพอดู ทว่าเหมือนผมเพิ่งเข้าใจโลกเข้าใจชีวิตในวันนี้...ในอีกสิบปีต่อมา ทุกสิ่งทุกอย่างที่เราเคยทำในอดีตเป็นเสมือนดินสอขีดวาดภาพร่างของอนาคต” (อุเทน พรมแดง, 2566, น. 172-173)

3.3 การลดความขัดแย้ง การสื่อสารเชิงบวกในเรื่องสั้นชุดนี้ยังช่วยลดความขัดแย้ง โดยเฉพาะความขัดแย้งภายในจิตใจของตัวละคร เช่น ในเรื่อง “ไอศกรีมถ้วยเดียว” ตัวละครพยายามลดความขัดแย้งด้วยการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ชีวิตคู่ที่ว่า *“ความรักเพียงอย่างเดียวไม่ช่วยให้คนสองคนอยู่ร่วมกันยืนยาวได้ ต้องอาศัยความเข้าอกเข้าใจ เอาใจเขามาใส่ใจเรา รู้จักอภัยในบางสิ่งบางอย่าง ยอมรับกันไว้เนื้อเชื่อใจกัน”* (อุเทน พรมแดง, 2566, น. 15) และในเรื่อง “โมงยามแห่งความนิ่งงัน” ตัวละครทำความเข้าใจกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสและทำให้ไม่ได้ทำงาน ตัวละครได้ปรับเปลี่ยนมุมมองเพื่อลดความขัดแย้งในใจ ข้อความว่า “สถานการณ์ไวรัสร้ายเป็นคล้ายกำแพงปิดล้อมให้ออกจากบ้านไปไหนต่อไหนตามใจชอบไม่ได้อย่างเคย แต่ก็ช่วยกักขังเขาไว้กับความสุขและความอบอุ่นของคำว่าครอบครัว เขามีเวลาทำกิจกรรมมากมายกับลูกสาว” (อุเทน พรมแดง, 2566, น. 183) ซึ่งช่วยให้ตัวละครค้นพบความสงบภายในจิตใจและสามารถคลี่คลายความขัดแย้งทางอารมณ์ได้

3.4 การสร้างความเข้าใจ การสื่อสารในเรื่องสั้นหลายเรื่องทำให้ตัวละครและผู้อ่านเกิดความเข้าใจผู้อื่นมากขึ้น เช่น ในเรื่อง “ขาของยาย” ตัวละครเด็กหญิงการเข้าใจชีวิตและยอมรับความจริง มีความคิดเป็นผู้ใหญ่ ดังข้อความว่า *“ทุกสิ่งทุกอย่างมีสองด้านในตัวเองเสมอ แม้เด็กหญิงต้องมีปมด้อยกับการเป็นลูกถูกทิ้ง ทว่าสภาพชีวิตอันหนักหนาก็สอนให้เธอเติบโตเป็นผู้ใหญ่เกินตัว และเข้มแข็งกว่าเด็กแปดขวบ”* (อุเทน พรมแดง, 2566, น. 60) และในเรื่อง “แมวไม่รู้ที่มา” ตัวละครทำความเข้าใจธรรมชาติของหนูกับแมว ดังข้อความว่า *“หนูสร้างปัญหาในแบบของหนู แมวก็ก่อความเดือดร้อนในแบบของแมวเช่นกัน”* (อุเทน พรมแดง, 2566, น. 200) แสดงให้เห็นว่าตัวละครกำลังทำความเข้าใจปัญหาภายในบ้าน และยอมรับว่าหากเลี้ยงแมวก็จะหมดปัญหาเรื่องหนู แต่จะมีปัญหาเรื่องแมวมาแทนที่ ดังความว่า “ปัญหาแมวซึ่งเข้ามาแทนที่ปัญหาหนูเป็นสิ่งแลกเปลี่ยนชดเชยที่คุ้มค่ามากน้อยเพียงใด” (อุเทน พรมแดง, 2566, น. 203)

3.5 การสร้างแรงบันดาลใจและแรงจูงใจ เรื่องสั้นชุดนี้เป็นวรรณกรรมที่มีการสื่อสารเชิงบวกในแง่ของการสร้างแรงบันดาลใจและจูงใจและทำให้เกิดความเข้าอกเข้าใจกัน เช่น ในเรื่อง “ไอศกรีมถ้วยเดียว” ผู้เขียนบรรยายภาพคู่ชราที่นั่งกินไอศกรีมร่วมกันว่า *“ชายหญิงคู่หนึ่งอยู่ร่วมกันมาจนแก่เฒ่า ในห้วงยามสุดท้ายของชีวิตคนทั้งสองยังปฏิบัติต่อกันเหมือนแรกรัก มองผสานสายตา ยิ้มระรื่นให้กัน และพูดคุยกันเบา ๆ อย่างเอื้ออาทร...ภาพสวยงามเช่นนี้หาดูได้ง่ายนักหรือในชีวิต!”* (อุเทน พรมแดง, 2566, น. 29) ซึ่งช่วยจุดประกายให้ตัวละครตระหนักถึงคุณค่าของความรัก และในเรื่อง “คนพิการบนขบวนรถไฟสายชานเมือง” ชายขาด้วนกล่าวขอบคุณผู้เล่าเรื่องที่ช่วยพูดให้ตนได้นั่งเก้าอี้โดยสารบนรถไฟ ดังความว่า *“ห้วงเหตุการณ์บนขบวน*

รถไฟสายชานเมืองคืนกลับสู่สภาวะปกติอีกครั้ง...ชายขาด้วนทรุดนั่งลงอย่างประดักประเดิด เขาเอ่ยขอบอกขอบใจผมเป็นการใหญ่ ผมได้แต่ยิ้มให้บอกว่าไม่เป็นไร...ผมทำหน้าที่ทวงถามจิตสำนึกดีงามเล็ก ๆ ในสังคมกลับคืนมา" (อุเทน พรมแดง, 2566, น. 140-141) แสดงให้เห็นว่าการที่ตัวละครทำความดีเพื่อช่วยเหลือคนพิการ ทำให้ได้รับคำขอบคุณและถือเป็นแรงบันดาลใจของการทำความดี

สรุปวัจนลีลาการสื่อสารเชิงบวกในรวมเรื่องสั้น "เรายังยิ้มได้ ดอกไม้ยังแย้มบาน" มีลักษณะเด่น คือ การใช้ภาษาที่เรียบง่ายแต่มีผลต่ออารมณ์ความรู้สึกของผู้อ่านอย่างมาก มีการใช้วัจนลีลาอย่างหลากหลาย ตั้งแต่วัจนลีลาสนิทสนมจนถึงวัจนลีลาทางการ โดยมุ่งเยียวยาสร้างความหวังและชี้นำผู้อ่านให้เห็นคุณค่าของมนุษย์ ดังนั้นเรื่องสั้นชุดนี้จึงไม่ใช่เป็นงานวรรณกรรมเพื่อความบันเทิง แต่ยังเป็นงานที่ช่วย "ฟื้นฟูหัวใจผู้อ่าน" ผ่านการสื่อสารที่เรียบง่ายและงดงาม

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การศึกษากลวิธีการเล่าเรื่องและวัจนลีลาการสื่อสารเชิงบวกในรวมเรื่องสั้น "เรายังยิ้มได้ ดอกไม้ยังแย้มบาน" ของอุเทน พรมแดง พบประเด็นสำคัญหลายประการที่สามารถอภิปรายเชื่อมโยงกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. การใช้เหตุการณ์ธรรมดา ๆ แต่ก่อให้เกิดการตีความในความหมายที่กว้างขึ้น โดยพบว่าผู้เขียนใช้เหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน เช่น การกินไอศกรีม การทำงานกะดึก การพบคนพิการ หรือการระลึกถึงยาย เป็นต้น มาเป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงความคิดของตัวละคร ซึ่งทำให้ผู้อ่านเห็นความหมายของชีวิตผ่านสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ สอดคล้องกับ แนวคิดเรื่องเล่าในชีวิตประจำวัน (Everyday Life Narrative) ของ Berger & Luckmann (1966) ที่อธิบายว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นบนโลกหรือในชีวิตประจำวันเป็นแหล่งผลิตความหมายทางสังคมที่สำคัญ เพราะเป็นพื้นที่ที่มนุษย์สร้างความเข้าใจต่อโลกผ่านประสบการณ์ที่ใกล้ตัว เช่นเดียวกับที่ วสันต์ ปัญญาแก้ว และคณะ (2567) ได้กล่าวว่า เหตุการณ์ธรรมดาสามารถสร้างพลังกระทบใจได้มากกว่าเหตุการณ์ใหญ่ เพราะสะท้อนภาวะของมนุษย์จริง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ที่สะท้อนให้เห็นว่า อุเทน พรมแดง ใช้ความธรรมดาเป็นพลังทางสุนทรียภาพในการสื่อสารไปยังผู้อ่าน

2. การใช้ผู้เล่าเรื่อง ผู้เขียนใช้ผู้เล่าเรื่องแบบบุรุษที่หนึ่งหลายเรื่อง ทำให้ผู้อ่านเข้าถึงความโดดเดี่ยว ความอ่อนไหว ความหวัง ของตัวละครได้อย่างใกล้ชิด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรัณย์ ภัทร์ บุญฮก (2561) ที่พบว่า การใช้ผู้เล่าเรื่องแบบบุรุษที่หนึ่งทำให้เกิดอารมณ์สะเทือนใจต่อผู้อ่าน

เพราะทำให้ผู้อ่านเข้าถึงภาวะเปราะบางทางอารมณ์ของตัวละครได้ง่ายและมีส่วนสำคัญต่อการเสนอภาพตัวละครเอก และการใช้ผู้เล่าเรื่องแบบบุรุษที่หนึ่งมีความสำคัญต่อการนำเสนอเรื่องและแสดงนัยยะบางประการของผู้เล่าเรื่องอย่างชัดเจน ซึ่งตรงกับเรื่อง “ไอศกรีมถ้วยเดียว” และเรื่อง “หลังเที่ยงคืน” และขณะเดียวกันผู้เขียนใช้ผู้เล่าเรื่องแบบบุรุษที่สามในเรื่อง “ประเทศป่วยไข้” และเรื่อง “สถานีสูญวัฒนธรรม” ทำให้สามารถนำเสนอภาพสังคมและโครงสร้างเชิงอำนาจได้ชัดเจน

3. การใช้ “ความเงียบ” และ “อารมณ์ภายใน” ของตัวละคร ซึ่งตามทฤษฎีสุนทรียภาพแบบไฮกุ คือ การลดบทสนทนาและใช้ภาวะเงียบง่าย เช่น การมอง การหยุดนิ่ง การฟังเสียง หรือการระลึกความหลัง เป็นกลวิธีหนึ่งที่ช่วยสะท้อนภาพและเป็นสะพานเชื่อมโยงความแตกต่างของมนุษย์ให้มีความรัก ความเข้าใจ และยอมรับความแตกต่างระหว่างสังคม (ยงยุทธ ขำคง, 2565) โดยอุเทน พรมแดง ใช้ถ้อยคำเรียบง่ายเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้อ่านตีความเองตามประสบการณ์ ซึ่งตรงกับข้อค้นพบของ สรณัฐ ไตลังคะ (2550) ที่อธิบายว่า ความเรียบง่ายคือพลังของเรื่องสั้นร่วมสมัยเพราะให้ผู้อ่านมีบทบาทร่วมสร้างความหมาย

4. การใช้ตัวละครคนชายขอบ เพื่อสะท้อนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตัวละครเด็กยากจนในเรื่อง “ปั่นแปะ” เรื่อง “คนพิการบนขบวนรถไฟสายชานเมือง” และเรื่อง “ขอทานบาทเดียว” สะท้อนภาพของ “คนชายขอบ” ที่ยังคงมีศักดิ์ศรีและคุณค่าของชีวิต สอดคล้องกับงานวิจัยของ Zhilan Xu และพัชรินทร์ บูรณะกร (2566) เกี่ยวกับวรรณกรรมว่าด้วยคนชายขอบชี้ให้เห็นว่าตัวละครคนชายขอบมีบทบาทเผยให้เห็น “ความเป็นมนุษย์” มากกว่าตัวละครที่มีอำนาจ และช่วยเสนอภาพสะท้อนคนชายขอบในด้านสถานภาพ ชีวิตความเป็นอยู่ คุณธรรมจริยธรรม และสิทธิมนุษยชนของคนชายขอบ ทำให้เห็นสถานภาพของคนชายขอบในบริบทที่หลากหลาย วรรณกรรมแนวชายขอบทำหน้าที่เป็นกระจกส่องสะท้อนวิถีชีวิตของคนชายขอบอย่างเที่ยงตรงตามความเป็นจริง ทำให้ผู้อ่านเข้าใจกลุ่มคนชายขอบมากขึ้น เข้าใจความต้องการและปัญหาของคนชายขอบสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการให้ความช่วยเหลือได้ ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของตัวละครที่ปรากฏในรวมเรื่องสั้นของอุเทน พรมแดง อย่างชัดเจน

5. การใช้ฉากในฐานะพื้นที่เชิงสัญลักษณ์ของความทรงจำและปัญหาทางสังคม ฉากหลายแห่ง เช่น ร้านสะดวกซื้อยามดึก สถานีรถไฟร้าง สนามหลวง ฯลฯ ไม่ได้เป็นเพียงสถานที่แต่เป็น “พื้นที่เชิงสัญลักษณ์” (symbolic space) เป็นพื้นที่รวมความคิดที่หลากหลายของสังคม สอดคล้องกับที่ ไพบูลย์วรรณ จิตพัฒนกุล และศิริพร งามขจิต (2566) ที่กล่าวว่า ฉากเป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีความหมายในการเล่าเรื่องและช่วยเสริมความสนใจ สร้างความเข้าใจ

นำไปสู่จินตนาการ ช่วยพัฒนาความคิดของเด็กให้มีโลกทัศน์กว้างมากขึ้น เช่น สนามหลวงในเรื่อง “ประเทศป่วยไข้” สะท้อนอุดมการณ์รัฐที่ไม่ช่วยให้เกิดการพัฒนา เรื่อง “สถานีสูญวัฒนธรรม” สะท้อนการพังทลายของรากเหง้าชุมชน ดังนั้นฉากจึงทำหน้าที่ช่วยทำให้ผู้อ่านตระหนักถึงปัญหาสังคมร่วมสมัย

6. การใช้วัจนลีลาการสื่อสารเชิงบวก เป็นการใช้ภาษาในฐานะที่เป็นเครื่องมือที่ช่วยเยียวยาจิตใจ ก่อให้เกิดความเข้าใจ และเกิดความสัมพันธ์ที่ดี รวมเรื่องสั้นของอุเทน พรมแดง ชุดนี้มีการใช้วัจนลีลาสื่อสารเชิงบวกที่สอดคล้องกับหลักการสื่อสารเชิงบวก ที่เน้นการใช้ภาษาด้วยความเมตตา ความเข้าใจ และความจริงใจ เพื่อลดความขัดแย้งภายในใจของมนุษย์ (ขนิษฐา จิตแสง, 2563) ปรากฏในเรื่องสั้นชุดนี้ เช่นในเรื่อง “ปั่นแปะ” ปรากฏคำพูดของเด็กที่ว่า *“เราเล่นกันยุติธรรมนะ ห้ามโกง ไม่งั้นพรุ่งนี้อดเล่น”* สะท้อนการใช้วัจนลีลาเพื่อรักษาความยุติธรรมในกลุ่มและพัฒนาเจตคติทางบวก และในเรื่อง “คนพิการบนขบวนรถไฟสายชานเมือง” ปรากฏคำพูดของตัวละครที่ว่า *“พวกหนูแค่อยากให้ลุงรู้ว่า มีคนมองเห็นลุงในสังคม”* เป็นถ้อยคำให้กำลังใจและสื่อสารด้วยความเมตตา ซึ่งการสื่อสารเชิงบวกไม่จำเป็นต้องใช้คำพูดที่อธิบายยาวมากนัก แต่สามารถสื่อถึงความห่วงใยและเจตนาหรือทัศนคติเชิงบวกได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของปพิชญา พรหมกันธา (2562) ที่ศึกษาวัจนลีลาวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง ขวัญสงฆ์ พบว่า วัจนลีลาเป็นเครื่องมือในการสื่อสารของผู้เขียนที่ถ่ายทอดลีลาการใช้ภาษาในผลงานอย่างยอดเยี่ยม ทำให้ผู้อ่านได้รับอรรถรส และเกิดจิตนภาพตามที่ผู้เขียนต้องการ ดังนั้นการสื่อสารของตัวละครที่สื่อสารด้วยความอ่อนโยนจะช่วยเยียวยาความสัมพันธ์ และลดความตึงเครียดทางอารมณ์ได้

ดังนั้นผลการวิจัยในครั้งนี้จึงสะท้อนถึงบทบาทของวรรณกรรมไทยร่วมสมัยที่ช่วยสร้างความงามของจิตใจมนุษย์ผ่านภาษาและเรื่องเล่า โดยใช้ความธรรมดาของเรื่องเป็นพื้นที่สร้างความหมายให้กับผู้อ่าน โดยมีการใช้เทคนิคการเล่าเรื่องที่เรียบง่าย ตัวละครที่เป็นคนธรรมดาสามัญ แต่สะท้อนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีการใช้ฉากทำหน้าที่วิพากษ์สังคมและสะท้อนอุดมการณ์ทางสังคม และการใช้วัจนลีลาสื่อสารเชิงบวก เพื่อช่วยเยียวยาจิตใจได้เป็นอย่างดี วรรณกรรมชุดนี้จึงเป็นทั้งกระจกสะท้อนสังคม และพื้นที่ฟื้นฟูหัวใจมนุษย์ โดยผู้เขียนใช้กลวิธีการเล่าเรื่องอย่างเรียบง่ายแต่เปี่ยมสุนทรียรมย์ เน้นชีวิตคนธรรมดาในสังคม เล่าผ่านผู้เล่าเรื่องที่หลากหลายและฉากที่ใกล้ตัว เพื่อสื่อสารแนวคิดเกี่ยวกับความรัก ความโดดเดี่ยว การต่อสู้ของคนชายขอบ ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ และเสียงสะท้อนของสังคมไทยในยุคปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1) ผู้สอนวิชาภาษาไทยหรือวรรณกรรมไทยสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นกรอบในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น การอ่านเชิงลึก การอภิปรายเชิงสะท้อนคิด และการเชื่อมโยงวรรณกรรมกับประสบการณ์ชีวิตของผู้เรียน เพื่อพัฒนาทักษะด้านภาษาและคุณลักษณะเชิงคุณค่าไปพร้อมกัน

2) ผู้สอนวิชาภาษาไทยหรือวรรณกรรมไทยสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นเครื่องมือเสริมสร้างการสื่อสารเชิงบวกในสังคม ทำหน้าที่เป็นกลไกในการเยียวยาความสัมพันธ์ ลดความขัดแย้ง และสร้างความเข้าใจระหว่างมนุษย์ เช่น กิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต กิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะทางจิตใจ ผ่านภาษาและวรรณกรรม เพื่อเสริมสร้างสังคมแห่งความเมตตาและความเห็นอกเห็นใจ

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาการตอบสนองของผู้อ่านที่มีต่อกลวิธีการเล่าเรื่องและวัจนลีลาการสื่อสารเชิงบวกในรวมเรื่องสั้นชุด “เรายังยิ้มได้ ดอกไม้ยังแย้มบาน” โดยใช้แนวคิดทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน (Reader Response Theory) เพื่อทำความเข้าใจผลกระทบของวรรณกรรมต่อทัศนคติและอารมณ์ของผู้อ่าน

2) ควรมีการศึกษาเชิงเปรียบเทียบวัจนลีลาการสื่อสารเชิงบวกในงานของอุเทน พรมแดงกับผลงานของนักเขียนท่านอื่นๆ เพื่อวิเคราะห์ความเหมือนและความแตกต่างของกลวิธีการใช้ภาษา อันจะช่วยขยายองค์ความรู้ด้านวรรณกรรมศึกษาและการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารในบริบทของวรรณกรรมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2567). *รายงานสถานการณ์การฆ่าตัวตายในประเทศไทย ปีงบประมาณ 2566.* ศูนย์เฝ้าระวังป้องกันการฆ่าตัวตาย โรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์. https://suicide.dmh.go.th/news/view.asp?id=92

ขนิษฐา จิตแสง. (2563). *การสื่อสารระหว่างบุคคล :จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ.* สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จรรยวรรณ เทพศรีเมือง. (2560). *เอกสารประกอบการสอนวรรณกรรมปัจจุบัน.* คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

จันทิมา อังคพณิชกิจ อธิชาติ โรจนะหัสดิน และทรงพล อินทเศียร. (2563). *ภาษา การสื่อสาร และโรคซึมเศร้า: การสำรวจเบื้องต้นเพื่อเข้าใจโรคซึมเศร้าและผู้มีภาวะซึมเศร้าในสังคมไทย.* บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้ง จำกัด.

ดวงมน จิตร์จำนงค์ (2555). *สถานะและบทบาทของการวิจารณ์ในการศึกษาวรรณคดีไทย (2520-2550): รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์.* สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.

ปพิชญา พรหมกันธา. (2562). ศิลปะการประพันธ์เชิงวัจนลีลาในงานวรรณกรรมเยาวชน เรื่อง ขวัญสงฆ์ ของชมัยภร แสงกระจ่าง. *วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย, 1*(2), 95–102. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jemri/article/view/251730/169569

ไพบูลย์วรรณ จิตพัฒนกุล และศิริพร งามขจิต. (2566). การศึกษาลักษณะของตัวละคร ฉาก และองค์ประกอบการเล่าเรื่องจากภาพผ่านวรรณกรรมสาหรับเด็กประเภทบันเทิงคดีที่ได้รับรางวัลหนังสือดีเด่นจากคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระหว่างปีพุทธศักราช 2560 – 2565. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 7*(2), 205-224. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JLGISRRU/article/view/267273/179125

ยงยุทธ ขำคง. (2565). ไฮกุ เพื่อสุนทรียภาพ มิตรภาพและการพัฒนาภาษา. *วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 6*(2), 251–264. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/husojournalpnru/article/ view/261066

วรรณพร พงษ์เพ็ง และกาญจนา แซ่ฮึง (2560). พันธกิจนักประพันธ์ในพื้นที่ออนไลน์: กรณีศึกษาการเล่าเรื่องผ่านภาษาของวินทร์ เลียววาริณ ในเฟซบุ๊กแฟนเพจ. *วารสารมนุษยศาสตร์สาร. 18*(2), 104-154. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JHUMANS/article/view/127781/96269

วสันต์ ปัญญาแก้ว และคณะ. (2567). สังคมวิทยา-มานุษยวิทยา เชียงใหม่ ในบททบทวน สู่ภารกิจใหม่ในวันพรุ่ง. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 36*(2), 32-46. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jss/article/view/277012/186598

ศรัณย์ภัทร์ บุญฮก. (2561). ฟังความสองข้าง:ความสำคัญและนัยยะของผู้เล่าเรื่องแบบบุรุษที่หนึ่งในนวนิยายเรื่อง มายาเงา. *วารสารมนุษยศาสตร์. 25*(1), 22-54. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/abc/article/view/85386/131052

สรณัฐ ไตลังคะ. (2550). *เรื่องสั้นไทยแนวคตินิยมสมัยใหม่ 2507-2516.* วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สรณัฐ ไตลังคะ. (2560). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการเล่าเรื่อง* (พิมพ์ครั้งที่ 3). โครงการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สำนักพิมพ์อินเทรนด์. (2567). *แนะนำรวมเรื่องสั้น เรายังยิ้มได้ ดอกไม้ยังแย้มบาน.* https://www.intrend.pub/เรายังยิ้มได้-ดอกไม้ยังแย้มบาน.

สุรเดช ทองบุญชู. (2563). สัญลักษณ์นิยมในเรื่องสั้นของสตรีอมเริกันร่วมสมัยเชื้อสายเอเชีย. *วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. 16*(1), 159-191. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/eJHUSO/article/view/251142/168497

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2544). *ภาษาศาสตร์สังคม* (พิมพ์ครั้งที่ 3). สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุเทน พรมแดง. (2566). *เรายังยิ้มได้ ดอกไม้ยังแย้มบาน.* สำนักพิมพ์อินเทรนด์.

ZHILAN XU และพัชรินทร์ บูรณะกร. (2566). ภาพสะท้อนคนชายขอบในนวนิยายไทย พ.ศ. 2540-2565. *วารสารศิลปศาสตร์ปริทัศน์, 18*(2), 145-168. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/larhcu/article/view/266686/181676

Peter L. Berger & Thomas Luckmann. (1966). *The Social Construction of Reality: A Treatise in the Sociology of Knowledge.* Doubleday & Company, New York.